

7 steg till perfekta porträtt i Photoshop CS4

Ge dina porträttbilder ett professionellt utseende med vårt 7-stepsprogram. Du lär dig bland annat att ställa vitbalans och toner, göra försiktig retusch och hitta rätt skärpa.



Porträttretusch är ett knöligt begrepp. Det kan innefatta allt ifrån den enklaste beskärning till den mest långtgående skönhetsretusch. Att peka på en allmängiltig, gyllene medelväg inom porträttretusch är alltid svårt.

Men med det sagt finns det ändå åtgärder som ständigt återkommer, oavsett vilken typ av bild du arbetar med. Åtgärder som syftar till att få den avporträtterade personen att visa upp sitt bästa jag, utan att du fjärmar dig för mycket ifrån personens karaktär.

I den här artikeln ger vi dig ett steg-för-steg-program för grundläggande retusch. I de allra flesta fall är de här stegen allt du behöver för att ge dina porträtt ett professionellt utseende.

Upplägget är kronologiskt. Börja med punkt 1 och arbeta dig igenom stegen tills ditt porträtt är färdigt för publicering. Du som redan kan en del om Photoshop kan också utnyttja experttipsen som finns i anslutning till varje steg.

7-stepsprogrammet fungerar på vilka porträtt-

bilder som helst, men kom ihåg att slutresultatet beror mer på vad du åstadkommer med kameran, än hur mycket du kan trolla i Photoshop. Retuschen ska vara det lilla extra som lyfter en bild som redan ser bra ut.

I artikeln använder vi Photoshop CS4 med tillhörande Adobe Camera Raw. I de flesta fall bör det dock inte vara några problem att översätta instruktionerna till tidigare versioner.

Förberedelser

Arbetet med porträtt och de flesta andra bilder börjar i Camera Raw. Det gäller oavsett om du har fotat i rå- eller jpg-format. Så här öppnar du din bild i Camera Raw:

Starta Bridge. Det kan du till exempel göra från Photoshop via **Arkiv > Bläddra i Bridge** (*file > browse in Bridge*).

Leta sedan upp den aktuella bildfilen, högerklicka med musen och välj **Öppna i Camera Raw** (open in Camera Raw) i menyn som dyker upp. Du kan också markera bilden och trycka «Ctrl+R».



Om Anders Jensen

Anders är lärare på Moderskeppet.se, Sveriges största webbplats om Photoshop och bildbehandling.

1. Ställ in vitbalans

Perfekt vitbalans i bilder som kommer direkt från kameran är en sällsynthet. Och med tanke på hur lätt det är att finjustera vitbalansen i efterhand finns det egentligen ingen anledning att lägga för mycket tid och ansträngning på det under fotograferingen.

Att tänka på

Kom ihåg att helt neutrala bilder inte alltid är det mest eftersträvarvärda. Ibland kan till exempel en varm ton vara precis det som bilden behöver.

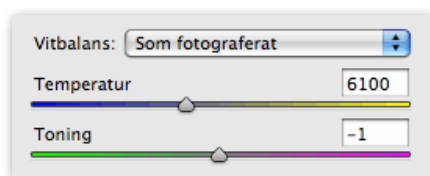
Så gör du: Vitbalansverktyget

- Det snabbaste sättet att hitta rätt är vitbalansverktyget i Camera Raw. Det fungerar som en pipett där du talar om för programmet vad som ska vara neutralt i bilden.



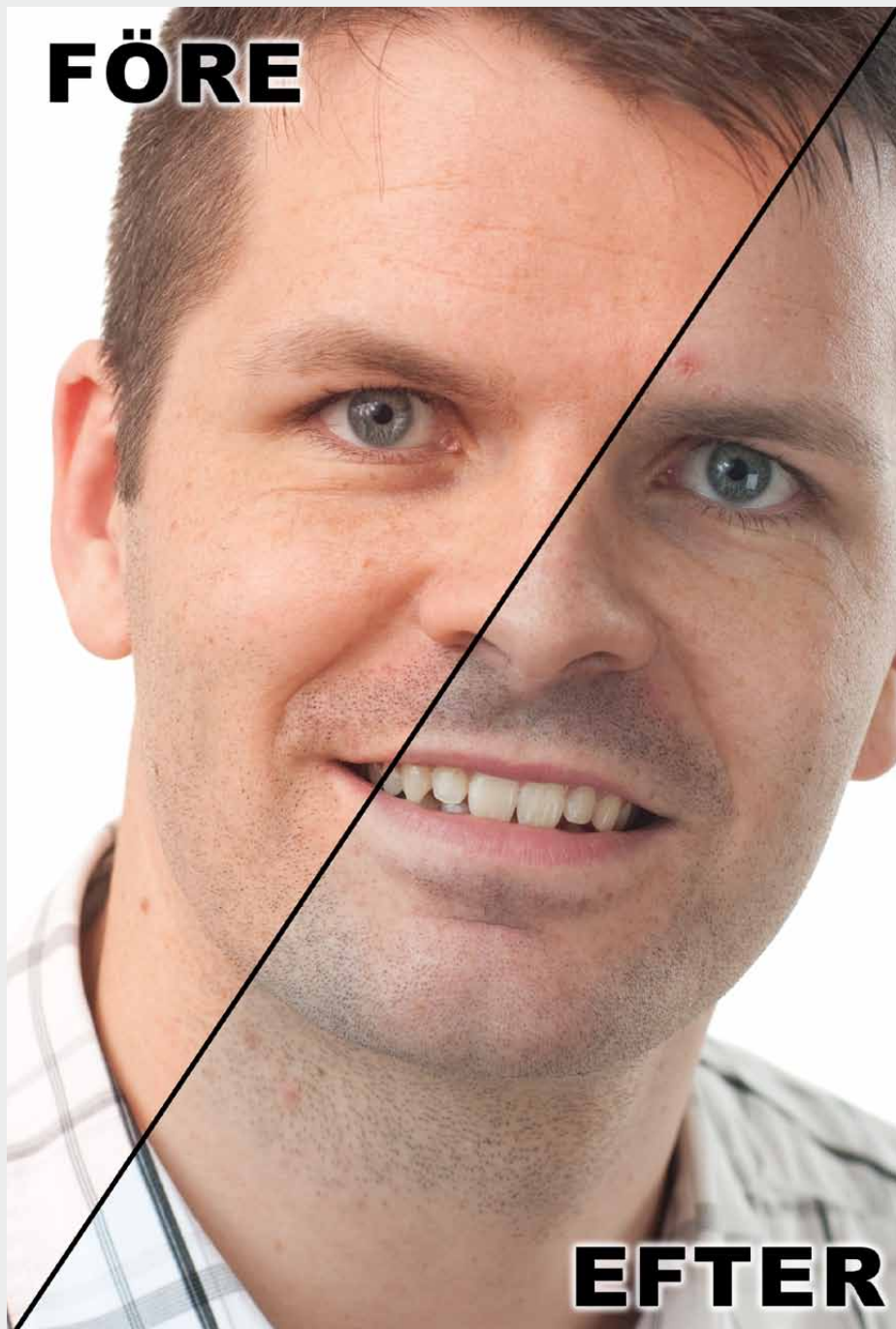
Försök alltså att leta upp något som du vet är färglöst och klicka en gång. Kanske en grå tröja, en vit bakgrund eller allra helst ett gråkort om du hade ett sådant framme under fotograferingen.

- Om du försöker klicka på ett alltför vitt område får du ett felmeddelande eftersom det inte innehåller tillräckligt mycket färginformation. Leta i så fall upp ett mörkare område.



Temperatur och toning

- Vill du hellre jobba manuellt eller behöver finjustera inställningarna använder du de två översta reglagen i Camera Raw - temperatur (temperature) och toning (tint).
- I första hand är det temperaturreglaget du skruvar på. Där kan du snabbt kyla av eller värma upp bilden. Toningsreglaget används inte lika ofta, men behövs när du vill kompensera för ett grön- eller magentastick.



Ett klick med vitbalansverktyget på den gråvita tröjan avlägsnar bildens rödstick i ett huj.

EXPERTTIPSET

För att få bättre visuell återkoppling av dina justeringar kan du sätta ut provpunkter med färgprovsverktyget. Placera ett antal i olika områden som du vet ska vara neutrala. Provpunkternas RGB-värden dyker upp ovanför bilden. Justera sedan reglagen

2. Utnyttja det dynamiska omfånget

När du justerar ljus och kontrast i Camera Raw är histogrammet i det övre högra hörnet din bästa vän. Histogrammet visar fördelningen av toner i bilden och ger dig direkt information om hur långt du törs gå innan detaljer börjar försvinna. Målet är i regel att ha ett fint histogram som utnyttjar hela tonskalan utan att slå i kanterna.

Att tänka på

Kräma inte på för mycket ljusjusteringar. Risken är att bilden blir onaturlig och brusig. Det kan se coolt ut i förhandsgranskningen, men blir sällan bra i tryck. Har du bara exponerat hyfsat under fotoögonblicket ska det inte krävas några drastiska inställningar.

Så gör du

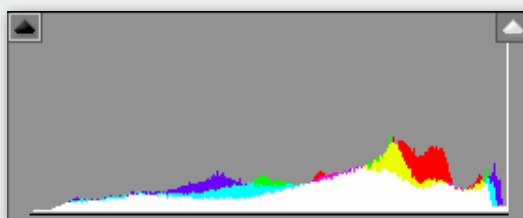
För att säkerställa att dina tonjusteringar inte förstör detaljer i skuggor och högdagrar bör du koppla på Camera Raws klippvarning. Det gör du via knapparna i histogrammets övre hörn eller genom att trycka «U» (skuggor) respektive «O» (högdagrar). Röd och blå färg i bilden visar då partier som har förlorat sina detaljer.



Röd färg anger partier som är maximalt vita. Här är uppljusningen för kraftig och detaljer i skjortan har gått förlorade.

- **Exponering** (*exposure*): Börja med att ställa in exponeringen. Är din bild exempelvis lite för mörk ökar du helt enkelt exponeringen tills bilden känns mer balanserad.
- **Återställning** (*recovery*): Eftersom exponeringen påverkar högdagrarna mer än skuggorna finns risk att ljusa partier fräter ut. Genom att öka värdet för återställning kan du rädda tillbaka detaljerna. Vid behov ökar du därför värdet tills den röda klippvarningen minimeras.

- **Svärta** (*blacks*): För att verkligen utnyttja det dynamiska omfånget kan du behöva öka svärten i bilden. Reglaget fungerar som svartpunkten i Photoshops **Nivåer** (*levels*). Håll hela tiden ett öga på histogrammet och klippvarningen så du inte får svarta, detaljlösa partier.



Med reglaget för svärta kan du sträcka ut histogrammet åt vänster så att hela tonskalan utnyttjas.

- **Fyllnadsljus** (*fill light*): Fyllnadsljus använder du för att plocka fram detaljer i skuggpartierna. Funktionen påverkar inte helt svarta områden, så du har inte samma möjlighet att återställa detaljer som återställning gav dig. Se dock upp med bruset när du ökar reglaget.
- **Intensitet** (*brightness*): Avsluta med att justera intensiteten för att hitta rätt tonbalans. Intensitet fungerar ungefär som exponering men är försiktigare med dina högdagrar. De kläms ihop i stället för att klipplas.
- **Kontrast** (*contrast*): Inga konstigheter. Dra upp reglaget om bilden fortfarande känns lite kontrastlös.

Bilden visar inställningarna för just det här porträttet. De exakta värdena varierar förstås från fall till fall.

Ibland räcker det med att gå igenom de här justeringarna i tur och ordning. Andra gånger kan du behöva gå tillbaka och finjustera vissa reglage en gång till eftersom allting påverkar varannat.

EXPERTTIPSET

Om du vill pilla ännu mer med tonerna i bilden växlar du över till fliken **Tonkurva** (*tone curve*). Där kan du jobba med reglage och kurva för att ytterligare finjustera dina inställningar.

3. Hitta rätt utsnitt

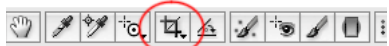
Beskära din bild kan du göra både i Camera Raw och i Photoshop. Vilket du väljer är egentligen en smaksak, men ska du arbeta med vinjetteringar kan Camera Raw vara att föredra. Är du å andra sidan osäker på din beskärning och anar att du kan vilja ändra den i ett mycket senare skede väljer du Photoshop.

Att tänka på

Förutom att åstadkomma ett fint utsnitt av din bild bör du i det här skedet fundera över hur du kan underlätta ditt fortsatta arbete. Kan du till exempel exkludera någon brist i bilden som du annars måste klona bort senare?

Så gör du

Välj beskärverkyget och dra ut en markering som anger området du vill behålla.



Vill du beskära i ett visst format klickar du på verktygsikonen och håller nere

musknappen. Välj sedan önskade proportioner.

Camera Raw slänger inga pixlar. Du kan när som helst klicka på beskärverkyget igen och justera beskärningen.

Behöver bilden rätas upp håller du markeringen utanför ett hörn och roterar beskärningen en aning.



Beskärningen slår igenom när du lämnar beskärverkyget.

EXPERTTIPSET

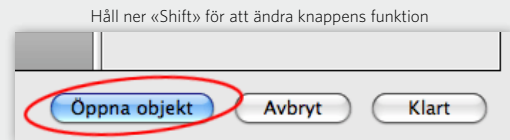
Vill du lägga till en vinjettering eller kompensera för en befintlig växlar du över till fliken Linskorrigeringar (lens corrections). Använd reglagen under Vinjett efter beskärning (post crop vignetting) för att vinjetten ska hamna rätt.

Behåll flexibiliteten

När du justerat vitbalans och toner samt beskurit bilden är arbetet i Camera Raw avslutat och det är dags att växla över till Photoshop. Men det kan ju hända att du vill korrigera en eller flera råjusteringar i ett senare skede. Därför bör du alltid öppna din råjusterade bild som ett smart objekt i Photoshop.

Håll nere «Shift» på tangentbordet och se hur knappen **Öppna bild** (open image) ändras till **Öppna objekt** (open object). Klicka på knappen för att öppna bilden i Photoshop.

Nu kan du när du vill dubbelklicka på lagerikonen i Photoshop för att tillfälligt återgå till Camera Raw och göra de justeringar som krävs. Det enda som kan ställa till problem är om du drastiskt ändrar beskärningen när du börjat justera bilden selektivt inuti Photoshop.



4. Städa upp bilden

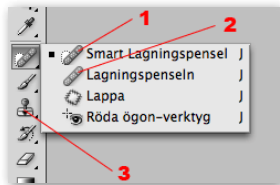
Nu är det dags för lite gammalt hederligt städarbete. I det här steget avlägsnar du oönskade element som hudutslag, damm på kameranlinsen, fläckar på kläder, avvikande hårstrån, blodkärl i ögonen och liknande.

Att tänka på

Det är lätt att städa bort för mycket. Finnar och utslag är tillfälliga och kan i regel avlägsnas utan vidare. Men exempelvis födelsemärken, fräckar och ärr kan vara en del av personens karaktär och bör ofta lämnas orörda. Ställ dig alltid frågan vad som är permanent hos personen.

Så gör du

Dina huvudsakliga städverktyg i Photoshop är tre till antalet – **smart lagningspensel** (1), **lagningspenseln** (2) och **klonstämpeln** (3).



- Först måste du skapa ett nytt lager via **Lager > Nytt > Lager** (layer > new > layer). Eftersom du öppnat din bild som ett smart objekt kan du nämligen inte utföra några åtgärder direkt på bilden.

Smart lagningspensel

- Börja med att använda **Smart lagningspensel** (spot healing brush). Eftersom du ska laga till ett tomt lager är det viktigt att du kryssar i rutan **Prova alla lager** (sample all layers) i alternativfältet.



Välj sedan en pensel i ungefär samma storleksordning som det du ska ta bort. Gå igenom porträttet och klicka på varje fläck och se hur Photoshop lagar området utan synliga skarvar.

Lagningspensel

Om den smarta lagningspenseln misslyckas med lagningen använder du den vanliga **Lagningspenseln** (healing brush) i stället. Även här måste du se till att lagningen sker till det övre lagret genom att ange **Alla lager** (all layers) uppe i alternativfältet.

Välj en lagom stor pensel. Håll ner "Alt" och klicka för att ta ett avtryck i ett oskadat område. Klicka sedan på fläcken du vill ta bort. Bara textur måste matcha mellan käll- och målområde, Photoshop tar själv hand om färg och ljus.

Klonstämpel

I krångliga områden som kontrastrika konturer kan det hända att båda lagningsverktygen misslyckas. Då kan du använda den traditionella **Klonstämpeln** (clone stamp) i stället.

Den fungerar precis som lagningspenseln, men du måste själv se till att allting, inklusive färg och ljus, matchar mellan käll- och målområde. Glöm inte **Alla lager** (all layers) i alternativfältet.

EXPERTTIPSET

För att dölja alla skönhetsfläckar utan att påverka bilden mer än nödvändigt kan du skapa två tomma lager och sätta blandningslägena till **Ljusare** (lighten) respektive **Mörkare** (darken).

Använd lagret satt till Ljusare när du avlägsnar fläckar som är mörkare än omgivningen och vice versa. Tekniken ger ett ännu subtilare resultat än vanlig lagning.



5. Framhäv ögonen

Ögonen behöver ofta framhävas i porträttbilder eftersom olyckliga skuggor och annat kan få dem att försvinna en aning. Det handlar i regel om att göra en lätt uppljusning samt förstärka ögonfärgen försiktigt. Dessutom kan påsarna under ögonen behöva en nedtoning om de framhävs extra mycket i det omgivande ljuset.

Att tänka på

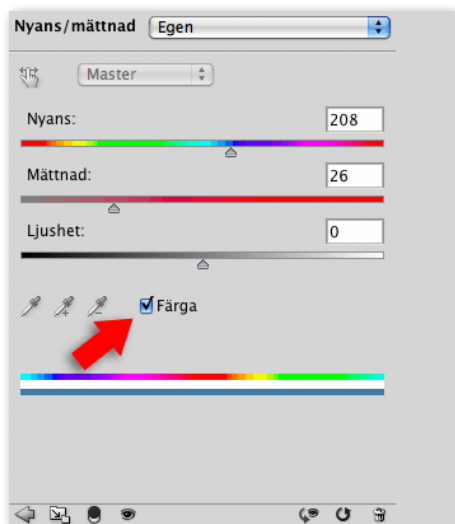
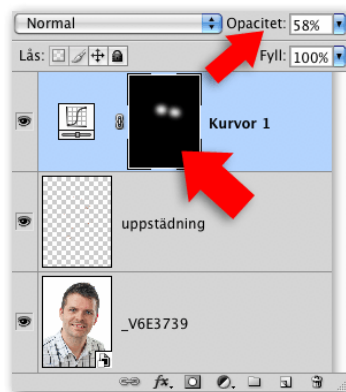
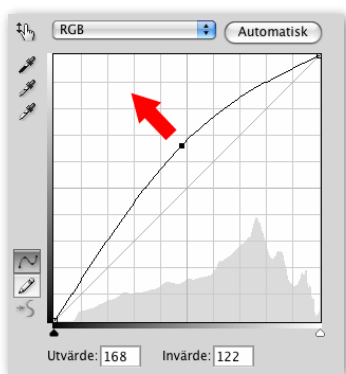
Ögonfärg kan vara knepigt. Vi säger exempelvis att vi har blå ögon när vi i själva verket har relativt grå iris med en lätt, lätt blåton. Var alltså försiktig med att förstärka ögonfärgen för mycket. Ta ett steg tillbaka och känn efter om den nya ögonfärgen harmoniserar med färgerna i den övriga bilden.

Ögonpåsar är också någonting du måste sköta med finesse. Tar du bort för mycket ser området kring ögat platt och onaturligt ut. Måttlighet är en dygd i den här typen av skönhetsretuschering.

Så gör du

Uppljusning

- Börja med att skapa ett justeringslager för kurvor via **Lager > Nytt justeringslager > Kurvor** (*layer > new adjustment layer > curves*).
- Klicka på mitten av kurvan och dra den snett uppåt vänster för att ljusa upp. Du behöver inte vara särskilt noggrann. Den exakta mängden uppljusning ställer du in senare.
- Se till att justeringslagrets mask är vald och tryck "Ctrl+I" på tangentbordet för att göra den svart och på så vis dölja hela effekten.
- Välj en vit pensel och måla fram uppljusningen igen precis vid ögonen. Ibland kan du behöva ljusa upp hela området runt ögonhålan, ibland bara själva ögonvitan.
- Använd justeringslagrets opacitet för att tona ned uppljusningen om den känns för stark. Experimentera också med reglaget **Ludd** (*feather*) i maskpanelen för att hitta rätt mjukhet på maskens konturer.



Ögonfärg

- Skapa ett justeringslager för nyans/mättnad via **Lager > Nytt justeringslager > Nyans/Mättnad** (*layer > new adjustment layer > hue/saturation*).
- Använd reglaget **Mättnad** (*saturation*) för att försiktigt öka den befintliga färgen i ögat. Om du är tvungen att tillföra färg kryssar du i rutan **Färga** (*colorize*) och jobbar även med **Nyans** (*hue*).
- Invertera masken med "Ctrl+I" och måla fram effekten precis över ögats iris med en vit pensel.
- Använd justeringslagrets opacitet för att tona ned effekten om nödvändigt.



Ögonpåsar

- Skapa ett nytt lager via **Lager > Nytt > Lager** (*layer > new > layer*).
- Välj lagningspenseln och ställ in relativt stor pensel. Se till att **Alla lager** (*all layers*) är valt i alternativfältet.
- Ta ett avtryck genom att hålla ner "Alt" och klicka i ett "rent" område, ofta fungerar huden på kindbenet strax under ögonpåsarna bra.
- Måla ett täckande penseldrag över påsarna. Lagningen blir sällan perfekt och synliga skarvar kan uppstå. Det är dock inga problem eftersom resultatet tonas ned i nästa steg.
- Sänk opaciteten rejält för lagret tills ursprungsbilden lyser igenom. Kom ihåg att påsarna bara ska tonas ned, inte avlägsnas helt. Samma teknik kan du använda för att tona ner andra rynkor och veck.

EXPERTTIPSET

Vill du ha ännu mer kontroll över ögonfärgen kan du använda ett justeringslager för **Selektiv Färg** (*selective color*) i stället för nyans/mättnad. Det kräver en del av dig eftersom arbetet inte är särskilt intuitivt. Men å andra sidan får du möjlighet att verkligen arbeta med ögats olika nyanser, var och en för sig.

6. Vitare leende

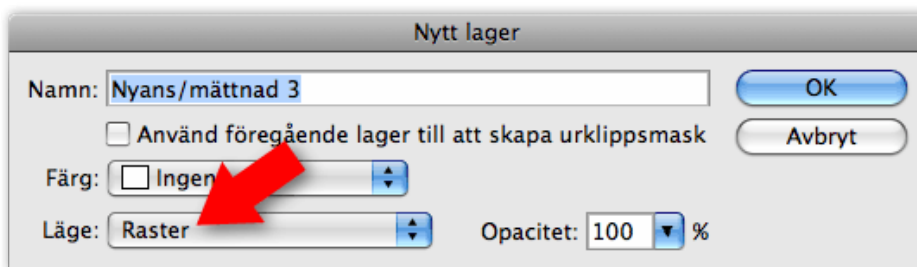
Att göra leendet vitare - är inte det att gå för långt när man bara vill göra en återhållsam porträttretusch? Det beror på. Faktum är att våra leenden ofta ser extra gula ut på bild, bland annat pga det omgivande ljusets temperatur. Har du lyckats bra med vitbalanskorrigeringen i steg 1 kan det hända att du kan hoppa över det här steget. Annars kan en lätt digital tandborstning vara på sin plats.

Att tänka på

Huvudmålet här är att bara framhäva leendet så som man upplever det i verkligheten när ljuset spelar i tändernas ytor. Alla naturliga tänder har en viss gulnysans och den måste vara kvar om du vill behålla realismen. Måttlighet är ledordet även här alltså.

Så gör du

- Skapa ett justeringslager för nyans/mättnad via **Lager > Nytt justeringslager > Nyans/Mättnad** (layer > new



adjustment layer > hue/saturation). Sätt blandningsläget till **Raster** (screen) innan du trycker OK.

- Blandningsläget gör bilden ljusare. Allt du behöver göra är därför att minska mättnaden för att ta bort en del av tändernas eventuella gulhet. Du kan ta i ganska rejält eftersom du tonar ned effekten senare.
- Invertera masken med «Ctrl+I» och måla fram effekten precis över tänderna med en vit pensel.

- Använd justeringslagrets opacitet för att tona ned effekten tills det ser naturligt ut. Vid behov kan du också mjuka upp maskens konturer med **Ludd** (feather) i maskpanelen.

EXPERTTIPSET

Ibland vill du inte påverka hela leendet lika mycket. Tänder som sitter längre in i käken tål i regel inte en lika kraftig effekt som framtänderna. För att reglera det kan du variera penselopaciteten när du målar vitt i justeringslagrets mask. Sänk opaciteten för tänderna längst in och se till att allting flyter ihop på ett bra sätt med hjälp av maskpanelen.



7. Skärpa

Det avslutande steget i porträttretuschen är skärpa. Även om du har en skarp bild från kameran kan en skärpeökning verkligen ge din bild det där sista lilla extra.

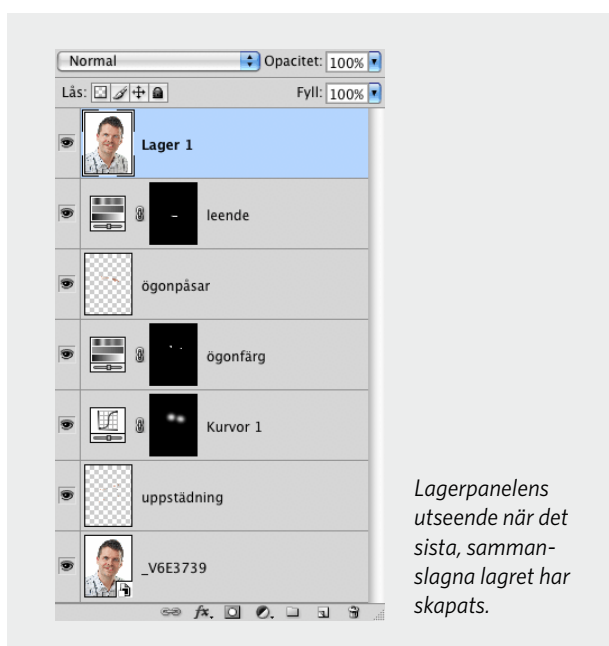
Porträttbilder innehåller i regel många försiktiga tonövergångar och stora ytor. Det gör högpasmetoden till ett bättre alternativ än exempelvis oskarp mask.

Att tänka på

Mängden skärpa beror på vilket publiceringsmedium du planerar att använda. Bilder som ska tryckas eller skrivas ut behöver mer skärpa än bilder som ska visas på skärm.

Så gör du

- Börja med att markera lagret som är längst upp i din lagerpanel. Tryck sedan «Ctrl+Alt+Shift+E» för att skapa ett nytt lager som innehåller alla dina justeringar sammanslagna.
- Välj sedan **Filter > Annat > Högpas** (filter > other > high pass). Dra i reglaget tills du precis kan ana bildens konturer i den grå massan. Tryck sedan OK.



Lagerpanelens utseende när det sista, sammanslagna lagret har skapats.

- Byt lagrets blandningsläge till **Täcka över** (*overlay*) och se hur skärpan i bilden ökar. Ska du skriva ut bilden ska den se över-skärpt ut på skärmen. Testa då blandningsläget **Linjärt ljus** (*linear light*) istället. Sänk opaciteten om skärpan blir för stark.

EXPERTTIPSET

Känner du till och behärskar begreppet «kantmasker» bör du skapa en sådan för porträttet. På så sätt kan du begränsa skärpeeffekten till de områden som behöver den bäst och kräma på mer utan att brus och hudtextur förstärks.



Ställ in högpasfiltret så att bildens konturer nätt och jämt är synliga.

Lägg till din egen expertis

Det 7-stepsprogram vi har gått igenom i den här artikeln garanterar en hög kvalitet i dina porträttfoton. Receptet är förhållandevis allmängiltigt och fungerar på ett väldigt brett spektrum av bilder.

Exakta värden är däremot någonting du själv beslutar om. Din egen expertis om vad som är ett snyggt porträtt är det som i slutändan avgör hur du anpassar programmet för dina egna bilder. Lycka till!

